

ego

DEZE MAAND

Bert Vuysje: De invloed van Charlie Parker. pagina 3

Leni Kortland: Je ziet ze vliegen. pagina 8 en 9

Wim Jesse: Eddy Achterberg is veranderd. pagina 10.

Oorlogsmisdaden?

Na de VARA-uitzending 'Achter het Nieuws' van 17 januari waarin de psycholoog dr. J. E. Hueting Nederlandse militairen beschuldigde van het begaan van oorlogsmisdaden tijdens de politionele acties in Indonesië in 1948 en 1949 is een stroom van reacties losgebroken.

Men stelt zich emotioneel 'voor' of 'tegen' op. Best begrijpelijk maar ook wat voorbarig. Wat nodig is een grondig onderzoek van feiten. De Tweede Kamer heeft op dit terrein reeds een eerste stap gezet. Op voorstel van drs. Den Uyl heeft de Kamer besloten de regering te vragen op korte termijn een nota te publiceren over wat haar bekend is omtrent misdadig optreden van Nederlandse troepen ten tijde van de politionele acties in Indonesië.

Wat bij die bespreking in de Kamer naar voren kwam is wel enigszins verbazingwekkend. Er bleek n.l. dat de heer F. J. Goedhart (Kamerlid van de P.v.d.A.) reeds op 18 februari 1949 de toenmalige minister van overzeese gebiedsdelen gevraagd had een onafhankelijk onderzoek in te stellen naar beweerd wandaden in Indonesië. De minister zegde het onderzoek toe! Daarna heeft niemand er meer over gehoord, noch de minister noch het kamerlid kwamen er ooit in het openbaar op terug. Over levende democratie gesproken! Als de minister indertijd dat onafhankelijk onderzoek inderdaad heeft ingesteld (en er is blijkbaar reden om te veronderstellen dat dat is gebeurd) dan zou de regering nu snel kunnen handelen. Ze zou de gevraagde nota op korte termijn aan de Kamer kunnen overhandigen en die zou dan kunnen bezien of meteen conclusies getrokken kunnen worden of dat verdergaand onderzoek nodig is. Het lijkt me vanzelfsprekend dat het beraad van de Kamer in het openbaar gevoerd dient te worden.

Is deze zaak belangrijk? Ik meen van wel. En om de volgende redenen:

- In Nederland zijn vele Duitsers e.a. veroordeeld op grond van begane oorlogsmisdaden in de jaren 1940-1945. Enkelen van hen zitten thans nog in Nederlandse gevangenissen. Als nu zou blijken dat door Nederlandse troepen kort daarop, 1948-1949, eveneens oorlogsmisdaden zijn begaan dan zou het toch wel een schande zijn als deze misdaden opzettelijk in het vergeetboek werden gestopt.

Mocht blijken dat deze misdaden niet zijn begaan dan dienen de Nederlandse troepen van deze blaam te worden gezuiverd.

- De z.g. kleine oorlogen (o.a. Algerije en Vietnam) dreigen meer en meer te onttaarden in 'smerige' oorlogen, waarin met weerloze krijgsgevangenen en burgers op de meest wrede manier wordt omgesprongen. Daar dient zoveel mogelijk paal en perk aan te worden gesteld. Iedere regering behoort daaraan mee te werken. Een grondig onderzoek is dan al het minste wat men kan doen. Ook als de eventuele wandaden al twintig jaar geleden zijn gebeurd.

- In de thans aan de gang zijnde discussie wordt, zover ik dat tot nu toe heb kunnen volgen, door niemand beweerd dat er in het geheel geen wandaden zijn gepleegd maar de één, zoals dr. Hueting, beweert dat dat vrij algemeen het geval was en de ander zegt dat het slechts uitzonderingen waren. Het Nederlandse volk heeft er recht op te weten wat nu waar is en wie verantwoordelijk moeten worden gesteld.

- Indien onverhoopt zou blijken dat een belangrijk deel van de gesommeerde wandaden inderdaad zijn gepleegd dan zal de Nederlandse regering er niet aan kunnen ontkomen drastisch in te grijpen in de opleiding van officieren, onderofficieren en soldaten, in de methodiek van de psychologische oorlogsvoering en in de wijze van voorlichting opdat voor een eventuele toekomst de beste garantie tegen herhaling van oorlogsmisdaden wordt geschapen. Een volk dat geen ernstige aandacht zou schenken aan de geuite beschuldigingen blijft onder de maat van wat het 'naar geweten' zou behoren te doen.

H. LIPS

ego

*Maandblad van de humanistische
geestelijke verzorging voor militairen*

No. 2, februari 1969,
8ste jaargang

Redacteur: H. Lips, Hoofdraadsman

Adres redactie en administratie:
Bureau Hoofdraadsman,
Coornherthuis, Hoofdstraat 84,
Driebergen
telefoon 03438 - 2878

Vaste medewerkers:

Leni Kortland
Nico Haasbroek
Wim Jesse
Peter J. Morée
Bob van Opzeeland
Bert Vuijsje
Tom Weerheijm
Dick Zaal

Abonnementsprijs: f 6,- per jaar, te
storten op postgirorekening 480414
t.n.v. Hoofdraadsman Humanistische
Geestelijke Verzorging te Driebergen

Militairen ontvangen het blad op
aanvraag zonder betaling

Bij de voorplaat:

*'De Stuif-Stuif' in Haarlem trekt
jaarlijks honderden kinderen. Op
dit kinderfeest dat door de ge-
meente wordt georganiseerd mogen
ze doen en laten wat ze willen.
René Blansjaar liet zijn camera gaan
en kwam met vele momentopnamen
terug. Ook op de achterpagina van
Ego vindt u foto's van dit feest.*

Charlie Parkers onverminderde invloed

Op 12 maart 1955 stierf altosaxofonist Charlie 'Bird' Parker, de man die meer dan wie ook had bijgedragen aan de ontwikkeling van de moderne jazz. In de laatste periode van zijn korte (nog geen 35 jaar) leven was hij — gekweld door ziekte en verslaving — nauwelijks meer in staat geweest tot muziek maken en zijn overlijden kwam eigenlijk voor niemand onverwacht.

Toch ging er op dat moment een ongekend hevige schok door het jazz-milieu. De musici, vooral die van de jongere generatie, zagen zich plotseling beroofd van hun grote voorbeeld — de man van wie ze misschien ondanks alles hadden verwacht dat hij hun ook de komende jaren de weg zou blijven wijzen. Zij bleven Parkers muziek beschouwen als het hoogste dat binnen de jazz bereikbaar was, en de regelrechte Bird-kopieerders namen zelfs nog in aantal toe.

De fans, van wie sommigen in hun Parker-verering tot bijna belachelijke uitersten waren gegaan (het imiteren van kleding, manier van lopen en praten etc.) voelden zich al even verloren. Zij bleven naar Bird's platen luisteren en kalkten in New York en andere wereldsteden de muren vol met de leuze 'Bird lives'. Het leek vast te staan dat de schaduw van Parker nog jarenlang over de moderne jazz zou blijven hangen.

Belangrijke rol

Nu, bijna veertien jaar later, is Charlie Parker voor het merendeel van de jazz-liefhebbers waarschijnlijk weinig meer dan een naam. Zeker, iedereen weet dat hij in de bopperperiode een belangrijke rol heeft gespeeld, maar de stortvloed van nieuwe avant-garde-musici heeft veel mensen het zicht op Parkers muziek ontnomen, omdat je je nu eenmaal niet met alle facetten van de jazz tegelijk kunt bezighouden.

Ook voor de musici lijkt Parker aan betekenis te hebben verloren. Avant-gardisten noemen meestal Ellington, Monk en Coltrane als hun belangrijkste voorlopers en net als de fans hebben zij vaak de neiging om Parker samen met, pakweg, King Oliver en Lester Young, naar een definitief afgesloten jazz-periode te verwijzen.

Toch is er geen sprake van dat de invloed van Charlie Parker tot het verleden zou behoren. Nog steeds is het zijn spelopvatting die voor 99 procent van de altosaxofonisten (en voor grote aantallen tenoristen, gitaristen, pianisten enzovoort) het vanzelfsprekende uitgangspunt vormt. Ornette Coleman, Eric Dolphy, John Tchicai of Marion Brown, geen van hen is erin geslaagd om zich zo radicaal van Parker los te maken als hij dat zelf indertijd ten opzichte van zijn voorgangers deed.

De afstand Ornette-Bird is met andere woorden aanzienlijk kleiner dan die tussen Parker en Johnny Hodges of Benny

Carter. Parkers manier van spelen is alleen zozeer gemeengoed geworden, dat vrijwel niemand zich meer realiseert dat het inderdaad allemaal van hem afkomstig is.

Buiten de jazz is de situatie op dit punt nog sprekender. In filmmuziek, achter reclamespots, bij dansorkesten of achter populaire vocalisten, steeds weer hoor je met een schok van herkenning hoe brave studiovakmensen bezig zijn met onvervalste (en waarschijnlijk onbewuste) Parker-imitatie. De invloed van Charlie Parker is kortom ook nu nog alomtegenwoordig, zowel in de jazz als in de amusementsmuziek.

Geweldige chaos

Wie na alle Parker-surrogaten en -imitaties ook eens kennis wil maken met het oorspronkelijke produkt, wordt op de platenmarkt geconfronteerd met een geweldige chaos. Op tientallen (gelukkig

vaak goedkope) merken worden Parker-opnamen van uiteenlopende kwaliteit aangeboden, vaak willekeurige selecties uit zijn oeuvre, die elkaar dan ook in vele gevallen overlappen. In die onvoorstelbare warboel valt het niet mee om een representatieve Parker-collectie zonder al te veel dubblures op te bouwen.

Parkers beste werk dateert uit de jaren 1945-'48, toen hij in hoofdzaak opnamen maakte voor de merken Dial en Savoy. Ongelukkig genoeg is juist hier de situatie het verwardst, doordat het Dial-materiaal later over allerlei andere labels is verspreid, vaak in combinatie met pas na de dood van Parker uitgegeven live-opnamen van wisselend kaliber. Het Savoy-materiaal is in Engeland volledig en in chronologische volgorde verschenen op vijf Realm-LP's, maar de Nederlandse platenkoper moet zich behelpen met Franse Savoy-Musidisc-LP's, die veel minder systematisch zijn samengesteld en die bovendien nogal onregelmatig worden gedistribueerd. Niettemin kan ik deze platen warm aanbevelen.

Vanaf eind '48 heeft Parker, op een enkele uitzondering na, alleen nog opnamen gemaakt voor Norman Granz, en dit materiaal verschijnt op het ogenblik in chronologische volgorde op een serie LP's onder de titel 'The Definite Charlie Parker.' Hiervan wil ik er deze keer drie kort bespreken.

Het eerste deel (Verve 511 033) bevat om te beginnen een curieus stuk uit '48 met strijkers en een big band in een pretentieuze, Kenton-achtige stijl, waarmee Granz indertijd waarschijnlijk tevergeefs heeft geprobeerd Parker ook

voor de 'progressive jazz'-fans aanvaardbaar te maken. Een jaar later ging Granz nog verder met zijn populariseringscampagne: hij liet Parker een session met alleen strijkers en een ritmesectie opnemen, waarvan het resultaat (zes songvertolkingen) volledig op deze plaat staat.

Parker, die zelf verrassend genoeg zeer enthousiast voor dit project was, houdt zich hier grotendeels strikt aan de melodie, wat niet wegneemt dat hij ook in dit genre met kop en schouders boven het gebruikelijke niveau uitsteekt. 'Just friends' geldt zelfs terecht als een van zijn allerbeste opnamen: met een schitterend uitgevoerd staaltje van muzikale acrobatiek duikt Bird feilloos de melodie in, om die vervolgens met ongeëvenaard raffinement te parafraseren. De LP bevat verder o.m. nog vier goede, maar weinig sensationele vertolkingen uit voorjaar '49 door een kwintet met trompettist Kenny Dorham.

Meer Parker met strijkers is te vinden op de derde LP uit de serie (Verve 711 067). Het gaat hier om acht studio-opnamen en vijf vertolkingen die tijdens een concert in Carnegie Hall werden vastgelegd, alle daterend uit '50. Parker voelde zich in de concertzaal kennelijk vrijer dan in de studio en hij levert in die laatste nummers dan ook een aantal zeer behoorlijke improvisaties.

Maar de echte Parker, de altist met het onaantastbare zelfvertrouwen en de fenomenale uitingsdrang is op deze LP alleen te horen in twee stukken uit oktober '50, die oorspronkelijk voor een korte film werden opgenomen. In een ballad met tenorist Coleman Hawkins en in een snel kwartetstuk bewijst Parker hier dat hij ondanks zijn veelvuldige werk met strijkers (ook tijdens clubengagements) het spelen van pure jazz nog beslist niet was verleerd.

Commerciële ingeving

Deel vier (Verve 711 075) bevat de resultaten van een nieuwe commerciële ingeving, die Norman Granz in 1951 moet hebben gehad: laat Charlie Parker eens wat opnamen in het Latijnsamerikaanse idioom maken. Begeleid door een met bongos en conga versterkte ritmesectie is de altist hier in een tamelijk lusteloze bui te horen; deze zoveelste Granz-stunt ging hem kennelijk te ver.

Gelukkig staat er nog meer muziek op deze LP: een serie opnamen uit januari '51, die Bird eindelijk weer eens in de vertrouwde kwintetbezetting (trompet, alt, ritme) laten horen. Samen met o.a. Miles Davis en Max Roach levert hij hier prestaties die aan zijn beste periode herinneren. Vooral 'K. C. Blues' en de twee versies van het snelle 'She rote' maken duidelijk dat Parker ook in zijn latere jaren nog een niveau kon halen, dat geen enkele andere jazz-solist ooit heeft geëvenaard.

BERT VUIJSJE

Wat heb je aan het humanisme in het persoonlijk en maatschappelijk leven?

In het voorgaande heb ik enkele kenmerken van het humanisme besproken en heb ik trachten duidelijk te maken dat het humanisme m.i. een niet-gods-dienstige maar wel religieuze levensovertuiging is, waarin de mens gezien wordt als een autonoom, zelfstandig en vrij wezen. In dit laatste artikel wil ik proberen de vraag te beantwoorden: Wat heb je aan het humanisme in het persoonlijk en maatschappelijk leven?

Bij de invloed die opvattingen en overtuigingen in ons leven hebben is het belangrijk in hoeverre wij die opvattingen en overtuigingen ervaren als werkelijk eigen opvattingen of dat we ze zien als gedachten die ons via anderen — op grond van traditie en opvoeding — zijn overgedragen.

Natuurlijk behoeven traditie en opvoeding de vorming van eigen gedachten niet in de weg te staan. Een jongeman die in een katholiek milieu is grootgebracht kan in latere jaren dat katholicisme zo zeer als zijn eigen geloofs- en gedachtenwereld erkennen dat hij er zich zelfstandig en actief in wil verdiepen en daardoor zijn aanvankelijk door overdracht gegroeide levensovertuiging gaat ervaren als een zelf verworven visie.

Het is, meen ik, op deze mogelijkheid dat christelijke opvoeders hun hoop gevestigd hebben. Deze ontwikkeling heeft, uiteraard, een grote kans in tijden dat door de jonge generatie de tradities van de oudere generaties volmondig worden erkend. In onze tijd, waarin jongeren al heel weinig neiging vertonen om zich gewillig in te voegen in de tradities van de ouderen, zal een opvoeding die zich voornamelijk baseert op overdracht van traditie, weinig uitwerking hebben.

Reactie

Als een reactie op allerlei maatschappij-vormen die met hun verreikende communicatie-middelen oproepen tot gestandaardiseerde opinievorming werpt een belangrijk deel van de jeugd zich in het avontuur van de persoonlijke ervaring, het persoonlijke experiment en het persoonlijk risico. De vraag is niet wat ouderen op grond van hun ervaring willen overdragen maar wat jongeren op grond van hun experimenten zelf ontdekken. Omdat de kerken, de scholen en de politieke partijen bij dit proces hopeeloos achterlopen en zich nog voornamelijk bezig houden met ouderwetse vormen van onderwijs en vorming worden ze door de jongeren nauwelijks serieus genomen.

Voor wat het humanisme betreft moet worden gezegd dat het slechts een kans heeft juist voor zover het de inspiratie biedt tot zelfstandig denken, zelfstandig ervaren en experimenteren en het zelfstandig dragen van risico's. Het humanisme zal voor de mensen van deze tijd slechts iets betekenen voor zover

zij op grond van eigen ontdekkingen, door schade en schande, humanist zijn geworden.

Daarom moet werkelijke humanistische vorming niet zijn een overdracht van humanistische tradities en gedachten maar een uitdaging tot zelf denken en handelen, zelf experimenteren, zelf dragen van risico's. Opvattingen, meningen en overtuigingen kunnen in het leven van een mens en van een gemeenschap slechts een stimulerende rol spelen voor zover zij worden herkend als een eigen keuze, als een inspiratie-bron die men door eigen inspanning heeft ontdekt.

Erkenning van het individu

Het humanisme betekent dus niets voor een mens als het niet steunt op eigen ervaringen, eigen experimenten, eigen overdenking. Houdt dat dus in dat voor christenen het humanisme nooit iets kan betekenen? Dat is een vergissing. Natuurlijk kan voor christenen het humanisme betekenis hebben maar slechts voor zover zij zelf ervaringen en overwegingen kennen waardoor het hen duidelijk wordt dat anderen humanist zijn geworden, ja, waardoor zij kunnen mee 'voelen' wat humanisten beweegt. Voor christenen die nog nooit enige twijfel in zich hebben voelen opkomen omtrent God's bestaan, de wederopstanding, hemel en hel en de Heilige Drie-Eenheid zal het humanisme wel altijd een 'vreemde' levensovertuiging blijven, die slechts met moeite getolereerd kan worden.

Omgekeerd zal voor humanisten slechts een mogelijkheid ontstaan tot 'begrip' van het christendom als zij zelf de ervaringen kennen die tot de bovengenoemde christelijke terminologie hebben geleid. Iedere levensovertuiging 'werkt' slechts voor zover zij werkzaam is in de drager van die overtuiging. En dan nog! Laat men toch ophouden het voor te stellen alsof christen en humanist een uitgebalanceerd systeem van waarden en normen hebben klaar liggen waarmee ze de problemen van deze wereld te lijf kunnen. Niets is minder waar!

Een levensovertuiging geeft wel een bepaalde richting aan en dat is ongetwijfeld belangrijk maar er zijn geen klaar liggende recepten. Bij beslissingen spelen eveneens een grote rol de mensen die bij die beslissingen betrokken zijn, de tientallen maatschappelijke, en andere, omstandigheden. Een levensovertuiging is niet een panacee voor alle kwalen.

De kracht die een levensovertuiging schenkt is voornamelijk tweërlei:

- Een algemene richting waarin mensen de oplossing van hun voornaamste levensproblemen moeten zoeken.
- De inspiratie om daarmee door te gaan, ook als de feitelijke omstandigheden weinig aanleiding geven tot optimisme.

Voor het humanisme zie ik als het richting-gevend element, en dat geldt zowel het humanisme van nu als het humanisme uit het verleden, de erkenning van de waarde van het individu. Het is daarom voor mij, achteraf gezien, ook niet verbazingwekkend dat het humanisme aan het begin van de tweede helft van deze eeuw zo'n krachtig réveil heeft beleefd, als reactie op de explosie van collectivisme in de eerste helft van de eeuw moest dit wel haast gebeuren.

Om misverstand te voorkomen: de erkenning van de waarde van het individu betekent in mijn gedachtengang allermindst de verheerlijking van het individu als de bron van het ware, het schone en het goede en nog minder de ontkenning van het feit dat de ontwikkeling en de waarde van een individu eerst tot hun recht kunnen komen in samenhang met andere individuen, in het deelnemen aan allerlei vormen van samenleving.

Individu en samenleving

Het woord individualisme heeft in het algemeen spraakgebruik geen gunstige klank. Vele mensen beschouwen het woord individualisme als een wat verzwaakte vorm van het woord egoïsme.

Het woord egoïsme komt van het woord 'ego' dat het eenvoudigst vertaald kan worden met het woordje 'ik'. Onder egoïsme wordt dan verstaande neiging om de belangen van het eigen ik te stellen boven de belangen van anderen, die zelfzucht dus.

Individualisme is de opvatting dat de enkeling, het individu, gezien moet worden als een zelfstandige eenheid van lichaam en geest, uiteraard als deel van de soort, de mens, de homo sapiens.

Hoewel dus in deze gedachtengang volmondig wordt erkend dat menselijke eigenschappen (intelligentie, fantasie, waarneming enz. enz.) kenmerken zijn van de gehele menselijke soort wordt nadrukkelijk gesteld dat al deze eigenschappen, en hun combinaties, eerst hun unieke realisatie krijgen in de eenheid van lichaam en geest, die we aanduiden met het woord 'individu'.

Dat deze realisatie alleen tot stand kan komen door samenhang van het ene individu met anderen is daarmee niet in tegenspraak, integendeel het beklemtoont het belang dat individuen onderling bij elkaar hebben. Daarom keert het individualisme zich ook niet, zoals het egoïsme, naar binnen, het sluit het individu niet af van anderen, integendeel het voert juist naar anderen, omdat alleen zo het individu tot ontwikkeling kan komen.

Unieke mogelijkheid

Individualisme is dan ook niet in tegenstelling tot allerlei samenlevingsvormen maar wel met de collectiviserende elementen daarin die er op uit zijn de unieke mogelijkheid van het individu te bagatelliseren en de mens te

miniseren tot louter op de collectiviteit gerichte activiteiten. (Om opnieuw misverstand te voorkomen, ik keer me zeker niet tegen die collectieve maatregelen op economisch en sociaal gebied die het mogelijk moeten maken dat ieder individu in een ingewikkelde maatschappijvorm de kans krijgt tot behoud en ont-plooiing van zijn individualiteit.)

In de homo sapiens, de mensensoort waartoe wij allen behoren, liggen grote ontwikkelingskansen, die tot realisatie zullen komen als ze in de verbijzondering van de individuele mens werkelijkheid worden. Dat zal eerst gebeuren als individuen elkaar de inspiratie en hulp geven die eerst in een gezonde samenleving mogelijk is. Daarom zullen mensen, als ze iets willen bereiken, altijd tegelijk aan zichzelf en de samenleving moeten bouwen, de onderschikking van het één aan het ander betekent altijd het oproepen van catastrophen.

Spanningen

Nu is het bovenstaande gemakkelijk gezegd. In de praktijk des levens betekent het dat er altijd vele spanningen zullen zijn tussen de wil en het verlangen tot individu-zijn en de wil en het verlangen tot samenleven. Een groot deel van onze geestelijke, economische, politieke en sociale moeilijkheden komt daaruit voort. Merkwaardig daarbij is dat we zo vaak de balans naar de ene of naar de andere kant zien uitslaan. Tijden van overtrokken collectivisme wisselen af met tijden van overtrokken individualisme.

Maar ook in het persoonlijke leven ondergaat iedere mens, en bijna voortdurend, de spanning tussen individu en gemeenschap. Toch lijkt het mij duidelijk dat in de twintigste eeuw de overspoeling door de collectivistische tendenzen het grootste gevaar vormt. Wie nu ogenblikkelijk naar voorbeelden uit de communistische wereld grijpt heeft op zichzelf in die voorbeelden waarschijnlijk wel gelijk maar stelt zich toch van het begin af aan bijzonder eenzijdig op. Ook in onze westerse wereld zijn de collectivistische tendenties schrikbarend aanwezig.

Ik moge twee voorbeelden noemen (honderd zou ook mogelijk zijn):

● Ons onderwijsstelsel werkt in hoofdzaak collectiviserend. Het is voornamelijk gericht op overdracht van kennis zonder eigen ervaring, eigen experiment, en de onderlinge bespreking daarvan, mogelijk te maken. Het richt zich voornamelijk op algemene hoofdlijnen zonder pogingen om duidelijk te maken door welke individuele tegenstellingen deze hoofdlijnen tot stand komen. Het beschouwt kennis en inzicht voornamelijk als consumptieve artikelen, individuele creativiteit krijgt weinig kans. Belangrijke individuele figuren uit het verleden worden als regel op een collectivistische wijze geromantiseerd.

● De instituten van godstdienst, levensovertuiging en politiek werken als regel collectiviserend.

In kerken (het Humanistisch Verbond voor het gemak even inbegrepen) en politieke partijen worden afwijkende individuele meningen niet alleen niet gewaardeerd (dat zou het ergste niet zijn) maar door de bestaande organisatievormen en procedures als regel reeds in de kiem gesmoord. Wie 'anders' is of denkt is lastig en alleen als zo iemand een uiterst aimabele persoonlijkheid meebrengt wordt hij op congressen enz. nog wel eens als de 'vriendelijke zonderling' ten tonele gevoerd. Een werkelijk creatief proces waarbij individuen worden uitgedaagd tot werkelijke inbreng en inspraak wordt door de institutionalisering der geestelijke en politieke stromingen eerder belemmerd dan bevorderd.

Het humanisme

Het humanisme heeft zijn betekenis voor het persoonlijk en maatschappelijk leven doordat het op grond van zijn stellingname voor de zelfstandige vrije mens in individueel en maatschappelijk opzicht prikkelt tot creativiteit. Creativiteit die voor alles gericht is op vrijheid en verantwoordelijkheid.

In een wereld die in een steeds verdergaande gecompliceerdheid overspoeld dreigt te raken door technische overheersing, door consumptieve deelname en door autoritair gezag behoort het humanisme het protest van het individualisme te zijn. Het protest van mensen die met zelfstandig kritisch oordeel door het leven wensen te gaan, die aan het maatschappelijk leven wensen deel te hebben op een creatieve wijze, door mensen die rebellen zijn tegen al wat zich aandient als autoritair en paternalistisch gezag.

Humanisme is de kracht die mensen in hun persoonlijk bestaan voert tot creatieve ontwikkeling van hun mogelijkheden en die de gemeenschap inspireert tot humaniserende maatregelen opdat de samenleving een plaats kan zijn waarin vrije mensen kunnen leven en samenwonen.

Ik ben ervan overtuigd dat de wil tot humanisering van het persoonlijk en maatschappelijk leven bij veel meer mensen leeft dan alleen bij de leden van het Humanistisch Verbond. Daarom ook is het zo nodig dat het Humanistisch Verbond zich niet in de eerste plaats naar binnen keert maar een open organisatie is die op de een of andere wijze contact legt met de velen die op allerlei plaatsen het protest van het humanistisch individualisme laten klinken. Als het Humanistisch Verbond deze boot mist dan zal het waarschijnlijk nooit de organisatie worden die de oprichters zich hebben gedacht, nl. de organisatie die inspirerend zou werken op de humanisering van het individuele en sociale leven.

H. LIPS

HUMANISTISCH VORMINGSCENTRUM 'HET COORNHERTHUIS'

Hoofdstraat 84 — Driebergen

In het Coornherthuis worden regelmatig bezinningsbijeenkomsten gehouden voor militairen.

Er wordt daarbij gesproken over allerlei levensvragen. Daarnaast zijn er boeiende programma's over hedendaagse kunst.

Iedere militair kan hiervoor uitzonderingsverlof krijgen.

Wie iets voelt voor deelname aan zo'n bijeenkomst vult het onderstaande formulier in en sture het op naar het Coornherthuis.

(Voor de Marine geldt een aparte regeling.)

Ondergetekende

.....

..... (naam, voorletters, rang)

Registratienummer

Onderdeel

Gelegerd te

.....

..... (landmacht/luchtmacht)

.....

..... (volledig militair adres)

wenst deel te nemen aan een vormings- en Bezinningsbijeenkomst van het Humanistisch Verbond in het Coornherthuis te Driebergen in de maand

..... (maand van deelname).

..... Handtekening:

'Baisers Volés': detective voor louche zaken

Het is nu al weer tien jaar geleden dat in Frankrijk een groep filmmakers van zich deed spreken en zich aandienende onder de wat simpele naam Nouvelle Vague (nieuwe stroming). Bioscoopbezoekers namen wat aarzelend kennis van deze nieuwe stijl van filmen, maar zij moesten weldra bekennen dat wat die jongelui met hun camera uitspookten, toch niet zo gek was. Die jonge filmmakers toonden de argeloze bezoeker het alledaagse leven, maar zonder het zoetelijke valse sentiment van weleer. De vuile gootsteen-vieze plee-mentaliteit viel menig-een wel wat rauw op het lijf. Chabrol's 'Les cousins', Godard's 'A bout de souffle', Resnais 'Hiroshima mon amour' en Truffaut's 'Les 400 coups' waren het bewijs.

In al hun latere films sloegen de meeste Nouvelle Vague-films nieuwe of andere wegen in. Geen van hen kwam terug bij zijn uitgangspunt, op een idee, op een sfeer of op een karakter, die stuk voor stuk typerend waren voor hun eerste produkt.

Zevende speelfilm

Bovenstaande geldt echter niet voor François Truffaut, die in zijn zevende speelfilm *Baisers volés* (Detective voor louche zaken) de draad oppakte waar hij bij zijn eersteling 'Les 400 coups' was blijven steken. Met andere woorden: Truffaut heeft het aangedurfd om tien

jaar later een vervolg te maken op zijn 'Les 400 coups'; daarbij kon hij rekenen op hoofdrolspeler Jean-Pierre L aud, dezelfde die zo schitterend debuteerde in Truffaut's eersteling.

Er zijn een paar overeenkomsten te noemen tussen beide films. Waar Truffaut bij zijn debuut eindigde (de eenzaamheid), is hij met *Baisers volés* begonnen (de eenzaamheid van de militaire dienst). Voorts kan men vrij zeker aannemen dat Truffaut zijn jeugdervaringen en/of -herinneringen in *Les 400 coups* aan het celluloid toevertrouwde. De toen 14-jarige L aud bleek in ...coups een gevoelig spelend acteur-tje, dat de grote last hem opgelegd door Truffaut beangstigend makkelijk kon dragen en bij de toeschouwer geen ogenblik de indruk vermocht te wekken dat hij acteerde. Men voelde echter sterk aan dat het Truffaut zelf was, die zijn jongelingsverdriet niet kwijt kon. Truffaut was L aud, en L aud was Truffaut.

Nu in 'Baisers volés' valt direct op dat Truffaut weer nauw betrokken is geraakt met het doen en laten van zijn hoofdrolspeler. Men neemt waar dat Truffaut weer iets van zichzelf heeft gestopt in de hoofdrolspeler, diens belevenissen moeten wel haast dezelfde zijn als die Truffaut op 24-jarige leeftijd beleefde en naar adem deed snakken.

Schitterend geheel

Men proeft de betrokkenheid van de filmer bij het spel van Antoine (Jean-Pierre L aud) — de hij-figuur in *Baisers volés*. Maar ook ziet men dat die betrokkenheid toch ook weer zo-zo is, zelfs zeer oppervlakkig, want Truffaut laat zijn held veel meer dan nodig is rond-scharrelen en hij dringt dieper in en ont-leedt verder dan nodig is de randfigu-ren, de omgeving, de sfeer. Die bijkom-stigheden worden door Truffaut boven het normale uitgetild, hij werkt met ze en verwerkt ze dan tot een schitterend geheel, waarin de hoofdrol dan weer wonderwel pas als een as in een wagen-wiel.

De dialoog in *Baisers volés* is stevig, raak, kort en goed te volgen. Er wordt niet veel meer in gesproken dan strikt noodzakelijk, maar als er een woord (of twee) te veel in gezegd wordt, blijkt dat altijd boeiend te worden opgelost door de woorden te vervagen en daarvoor in de plaats harde geluiden te plaatsen.

Truffaut laat de toeschouwer mee-proeven; hij moet samen met de filmer de Sacré Coeur, de Eiffeltoren, wat ge-jekte pleinen en avenues proeven. Maar dat is alleen maar tekenend voor de duidelijkheid van Truffaut. Tevens blijkt waarom Parijs is gekozen als de plaats waar *Baisers Volés* alleen maar gesi-tueerd kan zijn. Dat moet wel op ver-knochtheid aan de lichtstad wijzen.

Verhaal niet sterk

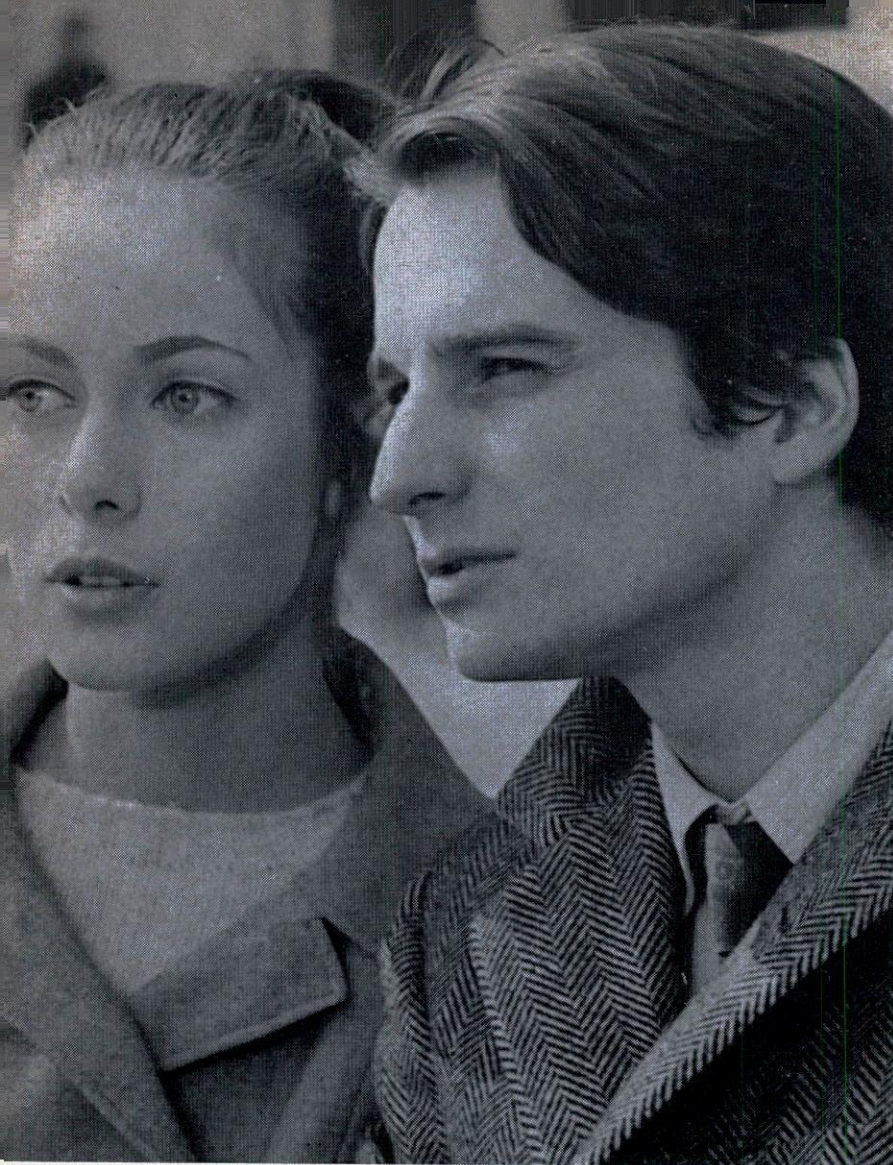
Het verhaal is niet zo bijster sterk. Antoine (Jean-Pierre L aud) ziet men in het begin van de film onder nauwelijks te bedwingen gelach afscheid nemen van de militaire dienst, waar hij per ongeluk als vrijwilliger in wilde. Hij komt echter gauw tot de ontdekking dat een vrijwilliger ook wel eens vergissin-gen kan maken.

Antoine verzeilt dan in het twaalf am-bachten-dertien ongelukken werk, wordt nachtportier in een hotel en maakt tij-dens een amoureux geschil kennis met een privé-detective, die hem (Antoine) op de voor- en nadelen van dit vak wijst. Antoinet besluit staat vast — hij wordt detective. Hij vermoedt dat dit edele sluip-, kruip- en gluiptwerk ook een kolfje naar zijn hand zal zijn en nieuw-sgierig als-ie is, belandt hij dan ook dra in bed — samen met de vrouw (Delphine Seyrig) van een opdrachtgever.

Het blijkt dat hij eigenlijk veel te eerlijk is voor dit werk; Antoine wordt televisiemonteur, zo eentje die 's avonds bij de mensen thuis de buispech komt verhelpen. Op z'n tijd heeft hij een avontuurtje, de ene keer wat goedkoop, d'andere maal wat duurder, o.a. als hij een hoertje van Montparnasse te grazen wil nemen. Door de hele film loopt ook nog een klein rood verliefdzijn-draadje. Het is tenslotte Christine (Claude Jade) die hem verleidt en naar het ouderlijk bed meetront.

Hoe snel word ik oud. Minnares Christine bekijkt zichzelf in de spiegel van Jean-Pierre.

FILMBESPREKING

Jean-Pierre Leaud en Claude Jade in Baisers volés van Truffaut.

Antoine wandelt door de hele film op een wat onverschillige manier, alsof hem al die dingen niet aangaan. Truffaut daarentegen laat de toeschouwer zien wat hij allemaal zou missen als hij (de toeschouwer) zo latent zou reageren als Antoine. Truffaut geeft daarbij de indruk dat iedereen Antoine kan zijn, Antoine kan ook iedereen zijn. We moeten wat meer aandacht aan onze omgeving en de mensen die daar in leven besteden en niet zo zelfzuchtig zijn.

Geen grote sterren

Truffaut wilde geen grote sterren in deze film, hoewel hoofdrolspeler Jean-Pierre Leaud in Frankrijk een zeer bekend acteur is. Leaud trad reeds op in drie films van Godard en twee van Truffaut. Hij werkte ook als assistent-regisseur bij Truffaut aan diens film *La peau douce*, bij Jean-Louis Richard aan *Mata Hari* en bij Jean-Luc Godard aan *La femme mariée*. Leaud trad op in o.a. *Made in USA* en *Le départ*.

Claude Jade (19) maakte met *Baisers volés* haar filmdebuut. Truffaut ontdekte haar toen zij een rolletje speelde in een Parijse produktie van Luigi Pirandello's *Henri IV*.

De titel van *Baisers volés* heeft Truffaut ontleend aan een chanson van Charles Trenet. De film is onderscheiden met de Grand Prix du Cinéma Français 1968. PETER MORÉE

LADY IN CEMENT

Frank Sinatra hoeft het allemaal niet meer voor geld te doen. Bij iedereen leeft thans sterk de indruk dat *The Voice* geld verdienen bijzaak vindt, zich amuseren staat thans nummer een. Dat Sinatra zichzelf weet te vermaken is buiten kijf als men de slecht in elkaar gedraaide Tony Rome-rolprenten wat beter beschouwt.

Net als Dean Martin alias Matt Helm, die de zaken overigens veel meer in het absurde trekt en daarenboven als een engel toekijkt hoe de gebeurtenissen ook zonder hem een aanvang nemen, is ook Frank Sinatra zo'n detective-achtige serie begonnen.

Hij heeft daar een paar ingrediënten voor nodig zoals harde bolster blanke pit, een lollige broek vol goedkope humor, een ingeboren afkeer tegen alles wat vies en voos is — zoals homo's — en een arrogante rechterhand, waarin bij afwezigheid van een sigaret, een glas whiskey of een pistool verborgen zit.

Regisseur van de Tony Rome-afleveringen is de oude rot in het filmvak Gordon Douglas, die alles kan maken, maar zeker niet alles echt kan. Dat hij met Sinatra *The Detective* maakte en dat goed deed, pleit hem nog niet vrij. Douglas wekte toen een serieuze indruk; hij liet zijn publiek meeleven en meedenken bij de belevenissen van een smeris die een lugubere moord moet uitzoeken en voor het dilemma komt te staan de verkeerde als de dader veroordeeld te hebben.

De spanning die Douglas zich toen getroostte, geldt niet voor *Lady in cement*. Zelden heb ik een rolprent gezien die zo goedkoop in elkaar is geflanst. De inhoud is blijkbaar een hutspot van allerlei oude films; de grapjes zijn goedkoop, de locaties zijn belegen, de vrouwen zijn platinablonden dellen met net iets te wellige vormen en zonder een greintje gevoel voor actie en gespeend van elk acteertalent.

Voorop gaat de toch wel fotogenieke Raquel Welch, die zo weinig kaas heeft gegeven van wat Actors Studio's haar moet hebben bijgebracht, dat het allemaal beschamend is om te zien. Goed, haar figuur vergoedt veel en daar is Sinatra ook wel gevoelig voor; maar ook hij moet aan een lichte weerzin hebben blootgestaan.

Maar het haalt niet veel uit wat iedereen op dat witte doek staat uit te proberen. Zelfs de goeie Dan Blocker (Hoss uit *Bonanza*) maakt het niet. En hij onderneemt enige pogingen om er achter te komen waar zijn vroegere minnares zit met de poet.

Nee, het doet er allemaal niet veel toe. Douglas kan er beter mee ophouden. Sinatra ook, of hij moet een betere scenarioschrijver zoeken en wat me nog verstandiger lijkt, een betere regisseur, want die maakt en breekt.

P.M.

Je ziet ze vliegen maar niet altijd

Een van de aardigste soort programma's op de televisie vind ik de quizzen. En dan vooral de 'harde' quiz, waar het om een behoorlijk geldbedrag gaat, en waar men bij het missen van de laatste vraag nog terug kan vallen op een prijs die niet meer is dan een fooi, vergeleken met wat men al 'verdiend' had.

Het kijken naar mensen, de spanning of ze het vol kunnen houden, het meedoen met het beantwoorden van de vragen is voor mij meer ontspannend dan wéér een show of een western, die als drie druppels water lijkt op de vorige. Nu is het wel zo, dat ik na afloop de mensen snel vergeet en niet meer waarde hecht aan het spel dan het toekomt nl. een leuk tijdverdrijf met mensen met een bijzonder goed geheugen en een ontstellende feitenkennis. Soms is er echter een uitzondering en treedt er iemand op voor wie wat zij te vertellen heeft niet alleen een aantal feiten op een rijtje zijn, maar die blijkt er een unieke levenswijze

op na te houden, door de hobby waarover ze zich laat ondervragen.

Ik bedoel mevrouw Carla Holzenspies, die in 1966 de quiz 'Tel uit je winst' won, met als onderwerp 'vogels'. Ze wilde met de quiz meedoen om geld te verdienen om haar toen nog armoedige vogelhospitaal op te knappen en om aan haar werk meer bekendheid te geven.

Slapen met een vogel

Het is altijd weer boeiend iemand te horen praten over wat hem bijzonder ter harte gaat. Aanvankelijk dacht ik, dat iemand die zoveel voor haar hobby over heeft, de zaken niet meer reëel, maar sentimenteel ziet. Dat bleek echter beslist niet het geval te zijn en dat gaf mij moed haar te spreken te vragen. Ik dacht aan sentimentaliteit, toen ik hoorde, dat zij om een eendkuiken te redden, dat de moeder kwijt is, het niet alleen de hele dag in een dikke trui, bijeengehouden met een riem om het middel, bij zich droeg, maar het zelfs des nachts mee naar bed nam, zorgvuldig verpakt in twee op elkaar gebonden broodmandjes om er niet op te gaan liggen.

Het is echter zo, dat wanneer men de zorg voor zo'n diertje op zich neemt, dit eenvoudig de consequenties zijn. Het eendje kan niet buiten het contact met de moeder, of wie er voor doorgaat. Het is zelfs zo, dat het niet alleen niet zonder de lichamelijke warmte kan, maar dat het zou wegwijnen, wanneer het geen 'gesprek' kon voeren.

Dus moet men, wanneer men ertoe besluit een moederloos eendkuiken tot een zelfstandige eend op te kweken, het niet alleen de hele dag bij zich dragen, maar er ook mee praten. Dat gebeurt 's nachts om het uur. Als er geen antwoord komt, gaat het kuikentje huilen en huult zich dood, d.w.z. het blijft huilen en zal sterven van uitputting.

Toch zou men het nog steeds een vorm van sentimentaliteit kunnen noemen wanneer men denkt, dat deze zaken, op rationele gronden bij het dier te verklaren zijn; door dieren menselijke eigenschappen toe te dichten, een opvatting die sommige dierenliefhebbers maar al te gemakkelijk wensen aan te nemen.

We weten, en Carla Holzenspies weet het nog beter, dat een aantal levensvoorwaarden bij dieren, de uiterlijke schijn hebben van bewust te zijn gericht op een bepaald ander dier of op een bepaalde omstandigheid, terwijl het duidelijk is dat een goede plaatsvervanger of een juist nagebootste situatie evenzeer kunnen volstaan. De kwestie bij het kuiken is echter zo, dat het datgene, wat het het eerst hoort en ziet bewegen, wanneer het uit het ei komt als de moeder ziet. Het kuiken van de broodmandjes was uit het ei gekropen terwijl Carla Holzenspies nieuwsgierig toekeek hoe dat ging.

Het had ook iets anders kunnen zijn en ik zeg met opzet 'iets', omdat het

inderdaad een levenloos, maar warmtegevend en bewegend machaniek kan zijn, dat de moeder vervangt. Dit neemt echter niet weg, dat het bijzonder boeiend is van zeer nabij het wel en wee van gezonde en zieke vogels gade te slaan.

De Groene

Zoals gebruikelijk heb ik Carla Holzenspies gevraagd hoe zij ertoe gekomen is een vogelhospitaal in te richten. Nu is deze vraag naar de oorzaak van iemands bezigheden niet altijd exact te beantwoorden. Veel mensen redden in het voorjaar uit het nest gevallen jonge vogels, maar het heeft maar zelden een vogelhospitaal ten gevolge.

De natuurlijke aanleg van iemand en een daarbij aansluitende toevallige gebeurtenis kunnen verstrekkende gevolgen hebben.

Toen Carla Holzenspies door toevallige omstandigheden 2 zieke vogels had verzorgd en had gemerkt dat het genezen van dieren haar erg veel voldoening gaf, ging ze zich er meer en meer op toeleggen.

Vakantie

Het is echter noodzakelijk, wil men enig resultaat boeken, dat men zich grondig verdiept in de ornithologie, de vogelkunde. Deze hele gekompliceerde situatie, het houden van een vogelhospitaal, het bestuderen van het vogelleven, naast de normale dagtaak van een huisvrouw brengt met zich mee, dat Carla Holzenspies nu al enkele jaren lang een half uur voor zonsopgang opstaat, de vogels verzorgt, studeert tot de andere gezinsleden aan hun dagtaak beginnen, overdag nooit meer dan een uur of twee (in de zomer niet meer dan drie kwartier) achter elkaar de tijd heeft voor andere bezigheden en al die jaren geen vakantie heeft gehad. Niet omdat er geen vogelliefhebbers zijn, die haar eens zouden willen aflossen, maar omdat de vogels geen ander in hun nabijheid dulden.

Deze enorme opoffering, die niet als zodanig wordt gevoeld, is alleen te verklaren door het feit dat Carla Holzenspies iedere dag boeiende belevenissen heeft, doordat ze over een grote opmerkingsgave beschikt, die blijkt uit haar verhalen over haar patiënten.

Die verhalen hebben mij geleerd, dat het aanvaarden dat de natuur niet lief en aardig is en het inzien, dat agressie nodig is voor levensbehoud, een betere manier is om voldoening te vinden in het gadeslaan van het gedrag van dieren, dan de irreële idee van 'het lijkt zo mooi, maar de werkelijkheid valt tegen', en dat er vanuit dit standpunt meer werkelijke hulp wordt geboden.

Intelligente, instinct

Het verzorgen van zieke vogels vraagt veel kennis en inzicht in de leefgewoon-

ten en het voedselpakket van de dieren. Het is zoals bij ieder ziekenhuis de bedoeling de patiënten, als ze weer geheel zijn hersteld, uit het ziekenhuis te ontslaan.

Vogels echter, die als jonge dieren in het hospitaal komen, zullen daar niet door hun ouders worden voorbereid op de gevaren die hen in de vrije natuur bedreigen. Ze zullen niet de vogeltaal voldoende leren kennen, die hen voor het onheil moet waarschuwen.

Deze moeilijkheden gelden niet voor iedere soort in dezelfde mate. De meest intelligente vogels zullen er meer moeite mee hebben, zich te redden, dan die met minder intelligentie. Intelligentie vraagt namelijk overdracht van de oude op de jonge, minder intelligent betekent meer instinct. En we zouden haast zeggen 'zalig zijn de armen van geest'.

Een intelligente vogel is de kauw, een kleine kraai, die in een kolonie leeft, met een strenge rangorde, vastgesteld naar kracht en slimheid. Men vindt er de hele hiërarchie van soldaat, sergeant, kapitein, kolonel en generaal. Nooit mag een vogel van lagere rang eten als de boven hem gestelde nog niet gegeten heeft. De huwelijkswet is, natuurlijk voor de vrouw, streng; een weduwe van een generaal mag nooit met een kolonel hertrouwen enz.

Deze zwarte vogels hebben een instinctief aangeboren angst voor zwart. Ze zien in iets zwarts, dat niet leeft een dode soortgenoot. Als Carla Holzenspies dus bij de kauwen in de volière komt, kan ze geen kaplaarzen of zwarte trui dragen want dan ontstaat er paniek.

Bij het waarschuwen voor gevaar laten de kauwen een ratelgeluid horen, dit geluid en de gevaar-betekenis zijn instinctief; wat echter gevaar is, weet een jonge kauw niet instinctief. Een jonge kauw zal dus in alle rust het gezelschap

van een kat opzoeken. Als hij echter door de ouders wordt groot gebracht zullen die bij het naderen van een kat gaan ratelen en dan is de associatie bij het jonge dier: ratelen-gevaar, er komt een kat, dus een kat is gevaar.

Een andere aanpassingsmoeilijkheid doet zich voor bij vogels, die in de natuur hun voedsel in de vlucht vangen, bijv. de zwaluwen. Voordat een zwaluw, die genezen is, vrij kan worden gelaten, nadat hij in een volière lange tijd uit een voedselbakje of zelfs van een lepel heeft gegeten, moet er eerst geëfend worden om hem weer in staat te stellen zelf in zijn levensonderhoud te voorzien.

Reuk- diagnose

Natuurlijk moet Carla Holzenspies van tijd tot tijd de dierenarts raadplegen en zijn hulp inroepen, hoewel zij zelf over de bijzondere gave geschikt, die de dierenarts haar wel benijdt, om een diagnose te kunnen stellen. Zij kan namelijk bepaalde ziekte-verschijnselen ruiken. Ze ruikt of een vogel ondervoed is en in welk stadium deze ondervoeding is. Ze duidt het aan met een kleur: hij ruikt 'geel' of 'groen'.

Gelukkig heeft ze bij de bekende dierenpsycholoog prof. dr. Konrad Lorenz weerklank gevonden voor deze reuktheorie. Ook heeft ze één van zijn theorieën in de praktijk bevestigd gezien. Iets waarover prof. Lorenz bijzonder verheugd was, gezien hun correspondentie.

Lorenz had nl. ontdekt aan het skelet, dat wanneer jonge vogels hun bek niet open willen doen om voedsel tot zich te nemen, het voor de oude vogel mogelijk moet zijn, door met zijn poot op de nek van de jonge vogel te drukken, de bek van de jonge te openen. Een soort pedaal-emmer systeem dus.

Toen Carla Holzenspies eens 5 jonge

moederloze mereljongen had, (een merel heeft er nooit meer dan vier), besloot ze een kinderloze merelvrouw vier jongen te laten adopteren en er zelf 1 te voeren, die ze na de voeding weer bij de anderen zette. De overijverige merelmoeder vond het toch nodig dit 5e kind ook te voeden, maar het kind had al gegeten en wilde zijn bek niet meer open doen. Moeder kwaad, kind kreeg klappen, hielp niet en toen opeens tilde, en dat is een acrobatische toer voor een merel, de moeder haar poot op drukte op de nek van het jong en stopte zo heel handig het voedsel in zijn geopende bek. Een verhaal over vogels moet oppervlakkig zijn. Er zijn in Nederland zo'n 365 soorten en hoewel er natuurlijk veel overeenkomsten zijn, zijn er nog meer verschillen. Het is ondoenlijk een uitgebreide reportage te geven.

Het is echter wel zo, dat ons landschap zou verarmen, als onze vogelstand erg zou teruglopen. Er dreigen steeds meer gevaren, door de verstedelijking, door de chemische bestrijdingsmiddelen, door het snelverkeer en door de stookolierampen. Zo'n ramp alarmeert de publieke opinie even, maar lang staat men daar meestal niet bij stil. Gelukkig zijn er veel organisaties op het gebied van vogelbescherming. Deze bescherming is natuurlijk spectaculair, maar het dag in dag uit bezig zijn met het verzorgen van enkele tientallen vogels lijkt mij meer directe voldoening geven en dankbaarheid, hetgeen ook wel blijkt uit het feit, dat er vele vogels in de buurt van hun vroegere hospitaal blijven 'rondhangen'. En de mensen in Huizen kijken al niet meer vreemd op als Carla Holzenspies langs fietst en even ka of kè roept, want ze weten dat er dan in haar nabijheid een vroegere patiënt meevliegt naar de winkel, zoals u boodschappen doet met de hond.

LENI KORTLAND.

'Kwajongen' van DOS is veranderd

Eddy Achterberg nu 'ster' bij Twente

'Een boefie was ik. Op het veld gedroeg ik me als een rotjongetje. Iedereen kreeg een hekel aan me. Onder de scheidsrechters circuleerde mijn naam. Op het laatst zag ik alleen maar benen van tegenstanders. Een verklaring? Ach bij DOS was het altijd erop of eronder. Je werd meegesleurd door de anderen. Ik als snotneus wilde bij de anderen natuurlijk niet achter blijven. Tijdig voelde ik dat er iets mis ging. Mijn transfer naar Twente is gewoon mijn redding geweest.'

Eddy Achterberg (21), eens de 'kwajongen' van DOS, is veranderd. Erg veranderd. Achterberg, breed in de schouders — in proporties meer het postuur van een worstelaar in opkomst dan van een voetballer — kent zich zelf niet meer terug. Bij Twente, sinds vorig jaar zijn nieuwe werkgever, is hij omgeschoold. En hoe!

Over dieptepunt

In het zo geweldig draaiende Twente-team domineert Achterberg. Gezeten op één van de geriefelijke tuinstoelen van de firma Rinco, waar Twentes grote, kleine man Olijve eveneens de scepter zwaait, meent Eddy: 'Trainer Rijvers heeft me over mijn dieptepunt heen geholpen. Echt die heeft me mijn zelfvertrouwen teruggegeven. Rijvers zei, toen ik bij Twente begon: 'Achterberg jongen, jij kan voetballen. Vergeet nou eens dat er benen van tegenstanders bestaan. Laat zien dat je het kunt.'

Het 'daghet' in het Oosten. Vanuit Enschede woedt de orkaan. In Nederland en dan speciaal in het westen van het land volgt men nog steeds met verbazing de verrichtingen van FC Twente. En die liegen er niet om. Slechts Feijenoord zag kans Twente te verslaan. De heer Olijve, lid van het HOI-trio (bestaande uit Hilbrink, Olijve en Iliohan) dat de leiding heeft, wil best bekennen: 'We blijven met beide benen op de grond. Iedere week is het een moeilijke opgave. Wanneer je in de top meedraait val je in het oog. Je tegenstander concentreert zich dan veel meer op de wedstrijd.'

Geld in kas

Het loopt storm in Enschede. De FC Twente, ontstaan na een fusie tussen Sportclub Enschede en Enschedese Boys is helemaal in. De prestaties op het veld vonden hun weerslag in de kas. Het Dieckman-stadion herbergt weer vele duizenden toeschouwers meer bij de thuiswedstrijden.

Olijve: 'Eens komt natuurlijk de kentering. Maar wat binnen is, is binnen. Toch geloof ik dat een eventuele duikeling het publiek niet zal afschrikken. Ondanks die 3-0 tegen Feijenoord zijn de supporters blijven komen. Ze voelen namelijk dat we elf jongens in het veld hebben die klaar staan voor elkaar. Elf

spelers die goed willen voetballen, maar ook keihard willen knokken voor de overwinning. Gerust, noteer het maar; in ons elftal heerst een enorme teamgeest. De één heeft iets voor de ander over. Ook buiten het veld. Trainer Rijvers en het driemanschap scheert allen over één kam. We kennen geen vedetten. We hebben elf spelers. Die winnen of verliezen. Ze krijgen allemaal dezelfde premie.'

Er komt schot in het meerjarenplan van Rijvers en Olijve. Twee jaar geleden begon men aan de opbouw van een nieuw, maar vooral jong Twente-team. Het duo trok talentvolle spelers aan, zoals Van Dijk, Achterberg en Van der Vall. Aan Rijvers was de taak om een sluitende combinatie te vinden. En dat lukte.

Uitschieters

Vorig jaar reeds zorgde Rijvers met z'n equipe voor prachtige uitschieters. Ajax b.v. sleepte in Amsterdam een magere en ook gelukkige zege uit het vuur en stuitte in Het Dieckman op te grote tegenstand. Opnieuw ontsprong de landskampioen de dans. Een gelijkspel was meer dan de Amsterdammers ver-

dienden. Maar Twente verloor ook, vaak onnodig. Mindere tegenstanders kregen de kans om nog langszij te komen.

'Ik geloof dat we rijper zijn geworden,' stelt Olijve. 'We laten ons nu niet zo snel wegdrücken als het even minder gaat. Bedenk dat we een jong team hebben. Ten Donkelaar is de oudste. De rest zit daar ver onder.'

Eddy Achterberg is één van de jongsten. Na vier jaar profvoetbal bij DOS — 'veel te amateuristisch daar' — meent Eddy, trok Twente hem aan. 'Ik wilde hoe dan ook weg bij DOS. Mijn spel leed eronder. Zelfs op straat joelden ze me nog na.'

Voorlopig wil Achterberg bij Twente niet meer weg. In Enschede wil hij echter meer dan voetballen alleen. In het oosten van het land wil hij ook een maatschappelijke carrière opbouwen.

'Een broodjeswinkel is mijn doel,' zegt hij. 'Je moet iets ondernemen. Ik wil over een paar jaar geen ping-pong-bal zijn die van de ene club naar de andere gemept wordt. Je moet je dekken voor later. Anders krijg je een onplezierige ouwedag.'

WIM JESSE

De dood verandert

'Wij moeten zelf eens sterven en we zien anderen sterven. Het leven van de mens is een lange strijd tegen de dood en tegelijk een poging om zich met de dood te verzoenen. In dit boekje trachten schrijvers van verschillende richting duidelijk te maken wat voor hen de dood betekent. We zien dat zich een verandering van de doodsgedachten voltrekt. Wat dat betreft kunnen we zeggen: de dood verandert!'

Dat zijn de woorden die op de achterkant van het boekje 'De dood verandert' voorkomen en die weergeven welke bedoeling deze uitgave van het bureau hoofdredacteur heeft gehad.

De inhoud van het boekje is als het ware in tweeën te splitsen:

- Een aantal artikelen over het doodsprobleem van schrijvers van verschillende richting.
- Een aantal gedichten die handelen over de dood, van bekende Nederlandse dichters.

Deze gedichten zijn in mooie zilveren letters gedrukt op apart doorschoten, gekleurd, papier.

Op deze wijze wordt het probleem van verschillende zijden benaderd en krijgt de lezer volop gelegenheid zich ook zelf in het probleem te verdiepen.

Ontmoeting

In deze tijd is het zoeken naar de ontmoeting, naar de dialoog, een algemeen verschijnsel. Toch moet men zich van de resultaten daarvan nog niet al te veel voorstellen. Vooral ook niet omdat ontmoeting en dialoog hard bezig zijn om modeverschijnselen, ja, om geestelijke statussymbolen te worden. In de uitgaven van het bureau hoofdredacteur van de laatste jaren is de wil tot dialoog waarschijnlijk nog vrij zuiver aanwezig. We denken aan de uitgaven: Jezus van Nazaret (1966), Het Humanistisch Verbond (1967) en De dood verandert (1968). In alle drie zijn schrijvers van verschillende richting aan het woord die van verschillende zijden tot het gemeenschappelijk onderwerp trachten door te dringen.

Dat is een manier van benaderen van een onderwerp die in ons land maar weinig voorkomt en die toch duidelijke voordelen heeft o.a. het feit dat de lezer niet eenzijdig wordt ingelicht en beïnvloed maar geconfronteerd wordt met verschillende meningen en daardoor wordt geprikkeld om zich af te vragen wat zijn eigen mening is. Het is dan ook niet toevallig dat deze boekjes juist ontstaan in het kader van de humanistische geestelijke verzorging.

Verskillende opvattingen

Het weergeven van verschillende opvattingen heeft in dit boekje nog een bijzondere bedoeling nl. om duidelijk te maken hoe in de loop van eeuwen de gedachten van de mens over de dood en de doodsverwachtingen veranderen.

In bijgaand artikel vindt men een korte bespreking van het boekje 'De dood verandert', oorspronkelijk een uitgave van het bureau hoofdredacteur in de Nederlandse Strijdkrachten. Het boekje trekt nogal aandacht en we kunnen ons dus voorstellen dat meerdere mensen het zouden willen bezitten.

De militairen die deelnemen aan de humanistische geestelijke verzorging hebben het toegevoegd gekregen. Men zal er wel begrip voor hebben dat we het niet alle militairen hebben toegevoegd, daarvoor waren onze geldmiddelen ontoereikend.

Men kan het echter kopen, of bij de boekhandel of rechtstreeks bij het Humanistisch Verbond, postbus 114, Utrecht.
De prijs is f 3,25.

'Natuurlijk verandert de dood niet. Het leven is voortdurende verandering, de dood daarentegen is niet-leven, is onveranderlijkheid. Wel weten we niet wat de dood in werkelijkheid is, een niet-zijn zonder meer of een voortbestaan in een of andere vergeestelichte vorm, maar aangenomen mag wel worden dat als de dood het één of het ander is, dat dan ook altijd zo geweest is en altijd zo zal blijven. Het enige wat nu juist niet verandert is de dood. Wat dat betreft lijkt de titel van dit boekje dus al heel onjuist gekozen. Maar voor de mensen gaat het er uiteindelijk niet om wat de dood is maar wat mensen denken dat hij is. Het gaat niet om de dood maar om de menselijke doodsverwachtingen' (Inleiding blz. 5).

In dit opzicht zijn, historisch gezien, vooral de eerste twee artikelen van belang. Prof. dr. C. J. Bleeker schrijft over de doodsproblematiek in de voor-christelijke godsdiensten, dr. Kwee Swan Liat over Dood en Nirvana. De eerste schrijver laat zien hoe in vroegere culturen b.v. die van de Blackfeet Indianen en de Hottentotten maar ook in een mythenverzameling als het beroemde Gilgamesj-epos en in de mythen van de Germanen en weer anders in de Egyptische gedachte van de 'Zonnegod' gedachten over dood en onsterfelijkheid naar voren komen die ons vandaag nog duidelijk maken welke zware innerlijke strijd ook deze mensen hebben moeten voeren tegen 'de vijand de dood'.

Dr. Kwee Swan Liat laat ons een blik

slaan in de voor ons merkwaardige gebruiken en tegelijk grandioze gedachten van de boeddhistische wereld. Merkwaardig: de lijken-meditatie waarbij boeddhistische monniken in Tibet met hun blote handen lijken opgraven omdat het directe contact met ontbindende lijken een werkelijke onthechting van het leven zou geven.

Grandios: Nirvana betekent in wezen reeds een definitieve overwinning van de dood. De boeddhist die langs welke weg dan ook aan deze verlossende ervaring van verlichting en ontgensing deel heeft gekregen, heeft net zo de dood overwonnen. Zijn verdere leven is een remmingsloos, moeiteloos, spontaan, onbegrensd gebeuren, dat zich voltrekt in de onbegrensde eenheid met al het andere leven in verleden en toekomst.

Variaties

Wie daarna de artikelen over de christelijke visie op de doodsproblematiek (prof. dr. H. Berkhof en prof. dr. J. Sprengel) en de humanistische visie (prof. dr. W. van Dooren, H. Lips en P. Spigt) doorleest zal waarschijnlijk sterk getroffen worden door het feit dat er niet alleen een duidelijk verschil is tussen christelijke en humanistische visie, maar dat binnen iedere visie een even duidelijke gevarieerdheid van denken aanwezig is.

Alleen reeds dit feit zal de lezer voortaan voorzichtig doen zijn als hij spreekt over het christendom en het humanisme. Juist in deze gevarieerdheid van meningen schuilt de verdienste van dit boekje, het dwingt de lezer als het ware tot de vraag wat nu zijn eigen opvatting is.

De inleiding zegt:

'We hebben in dit boekje een poging gedaan om de doodsproblematiek te belichten vanuit verschillend gezichtspunt. We hebben er niet de minste behoefte aan om de lezers een bepaalde kant uit te duwen. We rekenen op lezers die er prijs op stellen een eigen mening te huldigen.'

De genoemde artikelen worden nog aangevuld met artikelen van een medicus (dr. A. Daan), een psycholoog (A. van Dantzig), een pedagoog (prof. dr. L. van Gelder) en een kunstenaar (Steven Membrecht).

De gedichten

De gedichten in dit boekje zijn er niet voor de sier. Ieder voor zich geven ze een eigen overdenking van de problematiek en ze bewijzen opnieuw hoe gevarieerd mensen, ook in deze eeuw, over de doodsproblematiek denken. De lezer dient er dan ook geducht rekening mee te houden. De gedichten zijn van: P. C. Boutens, H. Marsman, J. C. Bloem, G. Achterberg, Hans Andreus en Mischa de Vreede.

'DE STUIF-STUIF'

Foto's Rene Blansjaar

Rechts: Acteurs in de dop.

Onder: Aandacht voor
de fotograaf.

Onder links: In dromeland

Midden: Spanning op
de mini-racebaan.

Onder rechts: Bruid in
de morgen

